

Державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону: досвід європейських країн

У статті проведено аналіз досвіду європейських країн щодо державного регулювання екологічної безпеки на рівні регіону. Розглянуто регулювання екологічної безпеки на рівні регіону. Вивчено та максимально враховано позитивний зарубіжний досвід у цій сфері та розробка заходів з адаптації державного регулювання екологічної безпеки в Україні до стандартів Європейського Союзу.

Ключові слова: досвід європейських країн, державне регулювання, екологічна безпека.

Фесянов П.А. Государственное регулирование экологической безопасности на уровне региона: опыт европейских стран

В статье проведен анализ опыта европейских стран относительно государственного регулирования экологической безопасности на уровне региона. Рассмотрено регулирование экологической безопасности на уровне региона. Изучены и максимально учтены позитивный зарубежный опыт в этой сфере и разработка мероприятий по адаптации государственного регулирования экологической безопасности в Украине к стандартам Европейского Союза.

Ключевые слова: опыт европейских стран, государственное регулирование, экологическая безопасность.

Fesyanov P.O. Government control of ecological safety at the level of region: experience of the European countries

The article analyzes the experience of European countries on state regulation of environmental safety at the regional level. A regulation of environmental safety at the regional level. Study and the maximum incorporation of positive foreign experience in this area and development of adaptation measures of state regulation of environmental safety in Ukraine to EU standards.

Key words: european experience, state regulation, environmental safety.

Постановка проблеми. Державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону є одним з найактуальніших завдань. Значною мірою екологічна безпека залежить від екологічної безпеки її регіонів. На жаль, протягом останніх років через складну економічну та екологічну ситуацію рівень регулювання екологічної безпеки залишається недостатнім.

Виявлення особливостей державного регулювання екологічної безпеки, формулювання пропозицій щодо вдосконалення такого регулювання сприятиме поліпшенню діяльності органів управління, розробці комплексу заходів, спрямованих на забезпечення стійкого соціально-екологічного розвитку та покращення екологічної ситуації. У цьому контексті державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону, як засіб збереження рівноваги соціальних і природних структур, є важливою передумовою стратегії формування регіональної стабільності у системі національної безпеки України сьогодні, її виваженого спрямування у майбутнє [1].

У країнах Європейської співдружності екологічне регулювання поєднує збалансовані адміністративно-контрольні та фінансово-економічні важелі, які дозволяють ефективно регулювати питання охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки. У червні 1993 р. в рамках ЄС були прийняті основні принципи і положення екологічного обліку, які набули чинності в квітні 1995 р. Змінилися і пріоритети у боротьбі з забрудненням атмосфери. Головні програми спрямовані не на введення в дію очисного обладнання, а на створення екологічно чистих технологій. В цих країнах діють понад 200 чітких механізмів реалізації екологічного законодавства, застосовується близько 150 видів екологічних податків, структура і тарифні ставки

яких затверджено національними парламентами [2, с. 395]. Причому ці механізми мають свої специфічні риси, які обумовлені особливостями власних екологічних проблем, а також сформованістю політичного, економічного, соціального середовища та специфікою національного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальність проблеми державного регулювання екологічної безпеки на рівні регіону вказують численні теоретичні дослідження та узагальнення як українських, так і зарубіжних вчених, зокрема праці О.С.Заржицького, Р.П.Івануха, Б.К.Данілішина, Р.Кромера. Для України і Карпатського регіону, зокрема, велике значення мають роботи О.М.Маринича і В.М.Пашенка, Л.Г.Руденка з співавторами, Я.О.Адаменка, І.П.Ковальчук, І.М.Волошина, Л.Л.Малишевої та багатьох інших дослідників. Водночас досвід європейських країн з питання оцінки та пріоритетних напрямів державного регулювання екологічної безпеки на рівні регіону досліджено недостатньо.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Підхід європейських країн до вирішення проблем забезпечення екологічної безпеки, в якому знаходять розуміння того, що безпосередня робота з їх вирішення здійснюється на місцях, де зосереджені економічне та соціальне життя суспільства.

Мета статті – проаналізувати досвід європейських країн щодо державного регулювання екологічної безпеки на рівні регіону і на цій основі визначити напрямлення, актуальні для вдосконалення екологічного законодавства в Україні.

Виклад основного матеріалу. На регіональному та районному рівнях вирішуються соціально-демографічні проблеми населення, реалізується державна політика розвитку всіх галузей, соціальних та інших питань. Загальновизнана важливість регіонального фактору у реалізації економічної і соціальної політики держави, сприянню ролі і відповідальності влади у забезпеченні умов життєдіяльності регіону [3].

Для вирішення завдань екологічної безпеки в єдиному Європейському екологічному просторі діє регіональна екологічна організація – Європейське агентство з навколишнього природного середовища (ЕЕА), агенція ЄС для забезпечення незалежною інформацією про стан навколишнього середовища. Також використовують назви – Європейське екологічне агентство (ЄАД), Європейське агентство з охорони довкілля. Агенція здійснює достовірну експертизу щодо оцінки ступеня екологічної небезпеки, сприяє розробці екологічного законодавства і запобігання зміні клімату, запобігання втратам біологічного різноманіття і розуміння його просторової зміни, захист людського здоров'я і якості життя, використання і управління природними ресурсами і відходами, створенню умов для реалізації програм у сфері регулювання екологічної безпеки. Європейське співтовариство має широку компетенцію в галузі регулювання екологічної безпеки. При цьому компетенція ЄС в галузі регулювання екологічної безпеки є спільною з державами-членами ЄАД. ЄАД налічує 32 країни-члени (27 країн ЄС разом з Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією, Швейцарією та Туреччиною) і шість країн, що співпрацюють з ЄЕА (Албанія, Боснія та Герцеговина, колишня республіка Югославії Македонія, Сербія та Чорногорія).

Європейська екологічна інформаційна та наглядова мережа (Eionet) – це мережа співпраці ЄАД та країн-партнерів. ЄАД відповідальна за розвиток мережі і координування її дій. Для цього ЄАД тісно співпрацює з національними фокусними групами (focal points), зазвичай, це національні екологічні агентства або міністерства

охорони природи. Вони відповідальні за координування національних мереж, що включають багато установ (всього близько 300) [8].

На сучасному етапі особливостями діяльності Європейського співтовариства в галузі регулювання екологічної безпеки є:

- спільна екологічна компетенція ЄС з державами-членами ЄАД;
- нерозривний зв'язок діяльності ЄС у галузі регулювання екологічної безпеки з іншими напрямками інтеграції з ЄАД;
- “дуалізм ком, а також для досягнення цілей підтримки функціонування внутрішнього ринку установчим договором країнам-учасникам надаються широкі повноваження в галузі екологічної безпеки.

До основних напрямів правового регулювання ЄС в галузі безпеки належать: екологічна стандартизація, оцінка впливу на навколишнє середовище; збирання й оброблення екологічної інформації, моніторинг навколишнього середовища; екологічна сертифікація; екологічний менеджмент і екологічний аудит; розвиток механізму фінансування; захист екологічних прав.

Додаткові механізми захисту екологічних прав на рівні ЄС стимулює Шоста програма дій Співтовариства в галузі навколишнього середовища, затверджена у 2002 р. До її пріоритетів належить і становлення законодавства ЄС про екологічну відповідальність.

Найпоширенішою формою участі громадськості в адміністративно-правовому регулюванні в галузі екологічної безпеки ЄС стало об'єднання в природоохоронні організації або групи. Найбільша активність громадськості характерна для Великобританії, Німеччини, Нідерландів і Данії, найменша – для Ірландії, Греції.

Одним з найважливіших аспектів захисту екологічних прав особи є можливість звернення до суду, яка є досить різною в окремих країнах ЄС:

- можливість звернення до суду щодо захисту екологічних прав будь-якої особи (Голландія, Ірландія);
- можливість звернення до суду щодо захисту екологічних прав будь-якої зацікавленої особи (Франція, Великобританія, Іспанія, Швеція, Фінляндія);
- можливість звернення до суду щодо захисту екологічних прав тільки при порушеннях індивідуальних прав позивача (Німеччина);
- можливість звернення до суду щодо захисту екологічних прав, надана відповідним асоціаціям (Італія, Греція).

На сучасному етапі ЄС удосконалює правову основу в галузі регулювання екологічної безпеки. Так відновленню піддалися акти щодо моніторингу навколишнього середовища, екологічної сертифікації, проведення оцінки впливу на навколишнє середовище, механізму фінансування екологічних заходів. Одночасно вживають спроби кодифікації численних норм у галузі екологічної стандартизації.

Лідером серед країн ЄС щодо регулювання у сфері екологічної безпеки вважається Німеччина, де регулювання зосереджено на рівні федеральних земель і місцевих органів влади. На рівні земель регулювання екологічної безпеки організоване по-різному, що пов'язано з різним розміром і структурою земель. Але фактично розходження міститься в назві, а не у функціях. На рівні урядів найвищим органом в організаційній ієрархії всі землі мають у своєму розпорядженні власне екологічне міністерство.

На сьогодні нормативно-правова основа державного регулювання в Німеччині містить у собі численні законодавчі акти й правові положення. Серед них Федеральний закон “Про охорону природи і ландшафтне планування”, закони “Про

емісії”, “Про генну техніку”, “Про включення у плани економічного розвитку питань охорони навколишнього середовища”. В останні роки головні акценти в політиці державного регулювання екологічної безпеки були зроблені на поступову відмову від використання атомної енергії, скорочення викидів вуглекислого газу, розвиток виробництва із замкнутим циклом.

Одним з провідних заходів у галузі регулювання екологічної безпеки є адміністративна відповідальність. Так, наприклад, згідно з законодавством відповідальність за відходи несе виробник або власник. На практиці мова йде про досягнення безпосередньо цілей екологічної політики ЄС, учасники якої забирають у споживачів і переробляють використані пакувальні матеріали, а фінансування відбувається за рахунок переробних підприємств. Особливі правила поширюються на відходи, що вимагають при утилізації значних витрат (наприклад, старі автомобілі, холодильні установки й телевізори).

Порівняно з Німеччиною в інших країнах Європейського Союзу встановилося більш ліберальне правове регулювання екологічної безпеки. Так законодавство в галузі правового регулювання екологічної безпеки Великобританії складається з великої кількості законів і підзаконних актів, присвячених регулюванню певних видів антропогенного впливу на природне середовище. Тут склалася система державних органів щодо регулювання екологічної безпеки на чолі з Міністерством навколишнього середовища, що виконує здебільшого координуючу функцію. З 1970 р. розпочала свою роботу Комісія з управління екологічною безпекою, яка має статус незалежної неурядової організації. На неї покладено спостереження за ефективністю природоохоронної діяльності й екологічної безпеки. Введення системи платежів за водокористування й скидання промислових стічних вод, оподаткування за використання матеріалу (податок на викопне паливо) дозволило Великобританії значно знизити державні фінансові витрати й перекинути кошти на програми з регулювання екологічної безпеки.

У Франції діє значна кількість законів і підзаконних актів у галузі регулювання екологічної безпеки. Основні з них – закони: “Про охорону навколишнього середовища”, прийнятий у 1976 р., “Про відходи” (1975 р.) та “Про зареєстровані будинки” (1976 р.). Кримінальний кодекс Франції 1994 р. містить поняття екологічного тероризму. Франція стала однією з перших країн, що застосували систему платежів за стоки та викиди.

Значну частину роботи, пов’язаної з гарантуванням екологічної безпеки, здійснює жандармерія. З 1992 р. при національному командуванні жандармерії діє спеціальний відділ для координації дій у галузі екологічної безпеки. Серед усіх підрозділів жандармерії розповсюджений меморандум про природу й навколишнє середовище. Однак нечіткий правовий статус діяльності поліції й жандармерії щодо гарантування екологічної безпеки, недостатнє матеріальне оснащення гальмують діяльність даних структур.

Ефективність екологічної політики Швейцарії, де за регулювання в галузі екологічної безпеки відповідають спільно Конфедерація й кантони, зумовлена розробленою законодавчою основою, її чітким виконанням із залученням органів правопорядку і значних фінансових витрат. Правовою основою в галузі регулювання екологічної безпеки у Швейцарії є Федеральний закон “Про охорону природи й ландшафтів” 1966 р., що вимагає від влади при виконанні своїх екологічних функцій ефективного регулювання екологічної безпеки.

У Бельгії істотну роль у вирішенні проблеми охорони навколишнього середовища й гарантуванні екологічної безпеки відіграє жандармерія. Завдяки доступу до інформаційних матеріалів інших урядових відомств і використанню вимірювальних приладів жандарми виявляють багато екологічних правопорушень під час патрулювання, припиняють організовану злочинну діяльність у сфері охорони навколишнього середовища. Поряд із цим у Бельгії активно діють екологічні підрозділи.

З початку 60-х рр. XX ст. активну екологічну політику в галузі регулювання екологічної безпеки проводять Нідерланди. Пізніше був прийнятий "Меморандум пріоритетів щодо навколишнього середовища" та "Плани національної політики у галузі навколишнього середовища". Країна виходить з можливості співіснування економічного зростання і поліпшення якості навколишнього середовища. Реалізація адміністративно-правового регулювання екологічної безпеки здійснюється на центральному й муніципальному рівнях. Загальною координацією екологічних питань займається Міністерство житла, просторового планування навколишнього середовища, яке відповідає за розробку виконання планів національної політики в галузі навколишнього середовища, управління екологічної безпеки і щорічних Національних екологічних програм.

У Норвегії раз у два роки уряд надає парламенту доповіді про стан навколишнього середовища в країні й про проведену екологічну політику в галузі регулювання екологічної безпеки. Особлива роль у реалізації екологічної політики приділяється муніципальним органам влади. Законодавство в галузі регулювання екологічної безпеки спрямоване безпосередньо на джерело скидань, а обсяги регулюються через дозвіл на скидання. У Норвегії власне промисловість відповідає за дотримання нормативів щодо гарантування екологічної безпеки. Система державного контролю ґрунтується на інспектуванні й системному аудиті. Активно діє Норвезький урядовий екологічний фонд, що підтримує екологічно чисті технології. Питання безпеки, технічні рішення в галузі зовнішнього навколишнього середовища при розвідці і видобутку нафти координуються Нафтовим директором (ИРО). Практикується видача ліцензій через тендерні раунди. З 1988 р. в Норвегії діє Національне відомство з розслідування та припинення економічної й екологічної злочинності.

Одним з найяскравіших прикладів впровадження державного регулювання екологічної безпеки на державному та регіональних рівнях в Європі стала програма з захисту Рейну.

У зв'язку з високою щільністю населення і підприємств з 1930-х років різко погіршилась якість води в Рейні і екологічна ситуація в цілому. Це багато в чому ускладнювалось аваріями на численних хімічних підприємствах, розташованих у прибережних зонах. Тому в 1950 р. з ініціативи Німеччини та Голландії була створена Міжнародна комісія з захисту Рейну, в яку увійшли представники всіх прикордонних держав. Її резолюції були спрямовані в основному на забезпечення екологічної безпеки в басейні і припинення скидів промислових стоків у Рейн, їх взяли на озброєння відповідні уряди. У 1960-1970-х рр. підприємства починають створювати системи промислового водокористування замкнутого типу і пристрої для очищення промислових стоків. Використовуються при цьому головним чином безвідходні технології. Одна з них – випал твердих залишків (продуктів очищення стоків) та їх подальша утилізація, наприклад, в цементній промисловості. Горючі гази, що виділяються при очищенні стоків, служать для вироблення електроенергії.

Все це швидко позначилося на якості води в Рейні. До 1985 р. солі важких металів практично перестали надходити в річку. Вже із 1990 р. не потрапляють у воду і такі небезпечні для всього живого речовини, як хром, нікель, мідь, діоксини, дихлофос і т. ін. Звичайно, комісії довелося долати і серйозні труднощі. Пов'язані вони були переважно з різницею стандартів окремих країн за якістю води. Скажімо, в Німеччині вимоги до чистоти води були суворіше, ніж у Франції, звідки в Рейн надходила менш очищена вода. Нині ці відмінності практично усунені. Для ведення безперервного екологічного моніторингу в басейні створена мережа екологічного оповіщення, оснащена за останнім словом техніки, для ретельного контролю якості води. У Німеччині моніторинг здійснюється не тільки в басейні Рейну, але і на всій території країни, яка відповідно водного законодавства розділена на зони ведення спостережень. Це дозволяє вже на ранніх стадіях визначити джерела забруднення води, швидко їх локалізувати й усувати. Моніторинг водних джерел і їх водозборів проводиться в тісній взаємодії з водною поліцією, яка володіє виключними правами контролю підприємств, що використовують воду з природних джерел.

З точки зору судноплавства, Рейн – найнавантаженіша ріка світу (більше 40 млн т вантажів на рік). У середній течії (регіон Страсбурга) проходять до 120 суден на день. Для забезпечення судноплавства всі гідровузли обладнані судноплавними шлюзами, здатними пропускати одночасно до 4 барж загальною вантажопідйомністю 8,8 тис. т (шлюзування займає не більше 20 хв). У 1987 р. комісія прийняла програму подальшого поліпшення стану річки. Основна її мета – поступове відновлення заплавних земель, а також флори і фауни в тому різноманітті, яке було тут до спорудження протипаводкових дамб. Для цього на всьому протязі річки побудували нові й модернізували існуючі рибопропускні споруди. На двох ГЕС Рейнського каскаду звели найбільші в Європі рибоходи сходового типу. Результати не забарилися позначитися – лосось повернувся в річку не до 2000 р., як передбачали іхтіологи, а вже в 1995 р.

Одним з негативних наслідків регулювання русла р. Рейн стало зменшення майже на 60% площі заплави на ділянці від м. Базеля до м. Карлсруе. З цієї причини ускладнилася паводкова ситуація нижче за течією. Особливо гостро це відчувається в гирлах приток (піки паводків на Рейні і притоках майже збігаються за часом). Тому в багатоводні роки відзначається затоплення великих міст в нижній течії (Кельн, Бонн, Кобленц та ін.). Комісія пропонує в найближчі десятиліття відновити всю раніше зарегульовану ділянку Рейну в тих межах, які річка мала до 1816 р., з поетапним розбиранням всіх зведених дамб. Ця ідея знаходить все більшу підтримку серед фахівців (в першу чергу екологів). Виникли навіть суспільні рухи, що збирають кошти для викупу територій в зоні колишньої заплави, щоб після відродження повернути їх до природної системи Рейну. Екологічно безпечна і безвідходна технологія використовується і при утилізації плавця і сміття, під час повені надходять у великій кількості до ґрат водоводів турбін. На всіх гідровузлах перед ґратами водоприймачів встановлені автоматичні або напівавтоматичні очисні пристрої, що подають зібране сміття і плавник в спеціальні контейнери. З них плавець надходить на технологічні комплекси з переробки рослинних відходів в компост, який тут же розфасовується і реалізується населенню або фірмам, що займаються озелененням.

Ще одна проблема, що виникла після випрямлення русла р. Рейн та будівництва каскаду гідровузлів, – інтенсивна донна ерозія в низів'ях річки (нижче останньої ГЕС). У результаті дно опускається, і знижується не тільки рівень у самому руслі, але і рівень ґрунтових вод, що веде до загибелі заплавних лісів, збіднення біорізно-

маніття. Після тривалих гідрологічних досліджень проблему вдалося вирішити. Перед ділянкою розмиву подається гравійно-піщана суміш, яка, відкладаючись на дні, утворює вимощення русла, що перешкоджає ерозії. Цей спосіб застосовується на Рейні вже більше 20 років і сприяє збереженню рослинного і тваринного світу в заплаві. Отже, за короткий термін (15-20 років) екологічний стан річки кардинально покращився. Нині в неї не скидають шкідливі для екосистеми речовини. При очищенні промислових і комунальних стоків використовують замкнуті цикли і безвідходні технології. Дієвість цих заходів в рамках концепції сталого розвитку підтверджують зростаючі багатство і різноманітність біоти в самій річці, її заплаві і, схоже, в усьому басейні. У річку повернулися особливо чутливі до чистоти води рейнський лосось, оселедець, форель та інші благородні види риб. У заплавах прижилися майже зниклі тут тростинний кабан, плямиста чапля та багато інших рідкісних видів тварин і рослин [4].

Завдяки зусиллям карпатських країн й, насамперед, багатьох міжнародних організацій, у тому числі ООН, Глобальної Екологічної Фундації та Ради Європи, за останнє десятиріччя зроблено великий поступ щодо вирішення довгочасних проблем Карпатських гір. Між окремими карпатськими країнами було укладено ряд міжнародних регіональних угод, спеціально присвячених проблемам стану та розвитку Карпат, які сприяли комплексній міжнародній кооперації.

Правовими передумовами і базисом для такої співпраці стали:

- Угода між органами регіонального самоуправління прикордонних областей України, Польщі, Угорщини, Словаччини про створення Асоціації “Карпатський Єврорегіон”; двосторонні угоди:

- між Урядом України та Урядом Угорщини про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища (від 13 серпня 1992 р.);

- між Урядом України та Урядом Республіки Польщі про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища (від 24 січня 1994 р.);

- між Міністерством охорони навколишнього природного середовища України та Міністерством навколишнього середовища Словацької Республіки про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища (від 30 вересня 1994 р.);

- Міжміністерська тристороння Польсько-Словацько-Українська Угода про збереження біорізноманіття лісів Східних Карпат та Міжурядова Угода між Польщею, Словаччиною та Україною про міжнародний біосферний заповідник “Східні Карпати” (1992-2000 рр.) й інші [7].

Карпатська конвенція була прийнята одностайно 20 травня 2003 р. Угорщиною, Польщею, Румунією, Сербією і Чорногорією, Словаччиною, Україною і Чеською Республікою. 22 травня 2003 р. Конвенцію і заключний акт Конференції повноважних представників підписали такі держави: Угорщина, Румунія, Сербія і Чорногорія, Словаччина, Україна і Чеська Республіка [5].

Рамкова конвенція комплексно підходить до вирішення проблем Карпатського регіону. Зважаючи на вимоги міжнародних документів, згаданих вище, й необхідності вирішення проблем природоохоронного, соціального і економічного характерів на місцях, Карпатська конвенція в своїх положеннях орієнтується на охорону, збереження і невиснажливе використання природних ресурсів і водночас економічний розвиток регіонів і населення, тобто бере до уваги пріоритети збалансованого розвитку, визначеного у “Плані дій на 21 століття” [6].

Величезним кроком уперед стало розроблення нового проекту щодо збереження біорізноманіття і зменшення екологічних ризиків у Карпатському регіоні, який був

започаткований Міністерством охорони навколишнього природного середовища України за підтримки Глобальної Екологічної Фундації. Впровадження проекту відбуватиметься на різних рівнях – від національного до локального, що значно підвищить його ефективність. Успішне виконання проекту дозволить створити інституційні і законодавчі підвалини для охорони та невиснажливого використання Карпат, а також сприятиме впровадженню принципів збалансованого розвитку і управління біоресурсами поміж державними, локальними та місцевими органами влади у сфері збереження біорізноманіття.

Підписання Україною Карпатської конвенції є послідовним етапом впровадження державного регулювання екологічної безпеки на державному та регіональних рівнях в Європі. Вона мала важливе значення реалізації партнерства з метою сталого розвитку гірських районів з метою ефективного рішення нагальних проблем із збереження біорізноманіття, раціонального використання водних ресурсів і запобігання повеней властивого для конкретних місцевостей і боротьби з ними в гірських районах і прилягаючих до них долин.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження підтверджує, що уряди Європи наполегливо займаються проблемами регулювання екологічної безпеки не тільки на міждержавному, а й на державному та регіональному рівнях, проведений аналіз дозволяє зробити висновки:

1. Еволюція розвитку державного регулювання екологічної безпеки Європейського Союзу сформувала чіткі підходи до проблем навколишнього середовища, сприяла становленню ЄС як впливового суб'єкта міжнародної екологічної безпеки. Підхід європейських країн до вирішення проблем забезпечення екологічної безпеки, в якому знаходять розуміння того, що безпосередня робота з їх вирішення здійснюється на місцях, де зосереджені економічне та соціальне життя суспільства.

2. В країнах Європи існує механізм зв'язку між загальними компетенціями, які надані певним структурам ЄС в галузі забезпечення екологічної безпеки та обов'язками регіональних та місцевих громад щодо практичного вирішення актуальних та перспективних задач. Цей механізм ґрунтується, з одного боку, на системі правового регулювання взаємовідносин суспільства та природи, яке здійснюється як на європейському, так і національному рівні. З другого боку, поширення екологічних знань та доведення до свідомості людей актуальності завдань забезпечення екологічної безпеки, дає можливість активно залучати громадськість для вирішення цих завдань. Для цього створені відповідні інституціональні механізми, які дозволяють через судову систему в країнах ЄС місцевим громадам відстоювати свої екологічні інтереси та права.

3. Вважаємо, механізм реалізації нормативної бази країн ЄС є виправданим, бо дає можливість зіставити існуюче розуміння екологічної ситуації, зафіксоване у правових нормах, та їх реалізацію в практиці, яка здійснюється саме на регіональному та місцевому рівнях. Особливо важливо підкреслити практичну значимість такого аналізу для вирішення завдань забезпечення екологічної безпеки в Україні, де існують суттєві неузгодженості між прийняттям екологічних норм безпеки та їх реалізацією, між загальнодержавним нормуванням природокористування та його реалізацією на місцевому рівні.

4. При здійсненні державного регулювання екологічної безпеки на рівні регіону необхідним є вивчення та максимальне врахування позитивного зарубіжного досвіду у цій сфері та розробка заходів з адаптації державного регулювання екологічної безпеки в Україні до стандартів Європейського Союзу, механізмів забезпечення

екологічної безпеки в країнах, які більшою мірою просунулись у цьому напрямі. До таких країн відносяться Німеччина, Франція, Швейцарія тощо. Причому кожна з цих країн має певні пріоритетні напрями у вирішенні тих чи інших питань з відповідними позитивними наслідками для населення країни та природи, що також може бути запозиченим для використання у державному регулюванні аналогічних процесів в Україні. Дуже цікавим є досвід комплексного вирішення екологічних проблем європейськими державами, які стосувались очищення від техногенного забруднення р. Рейн, з подальшим використанням для очищення головної водної артерії нашої країни р. Дніпро та його притоків.

Список використаних джерел

1. Заржицький О. С. Правові аспекти регіональної екологічної політики / О. С. Заржицький. – Режим доступу: <http://www.lawbook.by.ru/aref/12.00.06/016.shtml>
2. Хвесик М. А. Економіко-правове регулювання природокористування / М. А. Хвесик, Л. М. Горбач, Ю. П. Кулаковський. – К. : Кондор, 2004. – 524 с.
3. Иванух Р. П. Природно-ресурсный потенциал Украины и пути повышения эффективности его использования / Р. П. Иванух, Б. К. Данилишин // Экономика Украины. – 2005. – № 11. – С. 39-45.
4. Кромер Р. Рейн используют бережно / Р. Кромер // Екологія та життя. – 2001. – № 2. – С. 47-49.
5. Рамкова Конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат / V Всеєвропейська Конференція міністрів навколишнього середовища “Довкілля для Європи”. – Київ, 22 трав. 2003.
6. Valuing the Global Environment. Action and Investments for 21st Century. – GEF, 1998. – 163 p.
7. Карпати – “зелене серце” Європи / Карпатська конвенція. Український контекст. V Всеєвропейська Конференція міністрів навколишнього середовища “Довкілля для Європи” / наук. ред. Ю. Шеляг-Сосонко ; Мінекоресурсів України. – К. : КИТ, 2003. – 53 с.
8. Європейське агентство з охорони навколишнього природного середовища Council Regulation (EEC) No 1210/90 of 7 May 1990 on the establishment of the European Environment Agency and the European Environment Information and Observation Network. – Режим доступу : http://www.eea.europa.eu/publications#c9=all&c14=&c12=&c7=en&b_start=0